CURAÇAO EN ONDERHOORIGE EILANDEN
1816—1828

DOOR

MR. B. DE GAAY FORTMAN

IX (*Slot*)

In Juli 1824 kreeg de gouverneur van den commandeur van Aruba twee brieven met bericht, dat er goud gevonden was op het eiland „in zoodanigen vorm en staat als van twee kleine stukken welke de eerstgenoemde missive vergezelden, waardoor men vermoedt dat er een goudmijn op dat eiland aanwezig is” ¹⁾. Dadelijk zond Cantz’laar den kapitein Van Raders, zijn adjudant, daarheen met opdracht een onderzoek in te stellen. Merkwaardig, om geen sterker woord te gebruiken, was het 7de artikel zijner instructie: „Het wordt hem aanbevolen alle bij hem gedane ontdekkingen, welke daarvoor vatbaar zijn, geheim te houden en ofschoon er ook, volgens zijn gevoelen, een goudmijn daar aanwezig mogt zijn, echter het bestaan derzelve in het openbaar te ontkennen;”

Aan den commandeur gaf de gouverneur zijn ongenoe- gen te kennen: hij, de gouverneur, had al wel lang te- voren van ter zijde vernomen, dat op Aruba goud zou gevonden zijn, maar dit had hij niet geloofd, omdat hij niet kon veronderstellen, dat de commandeur hem daar- van onkundig zou houden. De commandeur had voorts Van Raders in alles ter zijde te staan en met alle middelen het opzoeken van goud te beletten, „aangezien niemand het regt heeft om op gronden aan hem of haar in eigen- dom niet toebehoorende, opdelving, uitgraving of iets dergelijks te doen hetwelk aan den eigenaar alleen geoor-

¹⁾ Oud-archief no. 241.

loofd is", en alleen door het gouvernement op de aangegeven plaats mocht geschieden. Tot bescherming dezer belangen werd de *Eendragt* naar Aruba gezonden.

4 Augustus vertrok de gouverneur zelf daarheen met den gouvernementssecretaris Prince, den genie-kapitein Abbring, den schutterij-adjudant I. F. W. Gravenhorst, één sergeant, twee korporaals en twintig man met twee veldstukken. Bij een bezoek aan de rooi Fluit, waar Van Raders werkte, bleek hem, „dat het *gedeege goud* in stukken van onderscheidene grootte gevonden wordt, ter diepte van eenige voeten in eene soort van bruinachtige klei aarde, waarin men ook aantreft eene soort van kleine goudgekleurde en glazige eijertjens, opgevuld met een weinig vocht en hebbende eene holte aan de eene zijde of punt”¹⁾. De voorgenomen uitgifte van gronden aan particulieren werd geschorst.

Twee weken later nam de gouverneur de rooi Fluit weer in oogenschouw en bevond, dat deze „van haren oorsprong af tot haar einde toe met goud bezwangerd is.”

Van Raders werd vervangen door Gravenhorst als opperdirecteur der mijn.

Na zijn terugkeer op Curaçao gaf de gouverneur in den Raad van politie kennis van zijn bevinding en van de door hem getroffen maatregelen; hij deelde mee, dat hij de „goudmijn” van voldoende belang bevonden had, om de bewerking te doen voortzetten; voorloopig waren niet alleen de kosten gedekt, maar ook was voordeel voor het rijk verkregen. Hij vertoonde aan de raadsleden een stuk goud van 13 $\frac{7}{8}$ ons, het grootste, dat voor en vanwege het gouvernement gevonden was. Er was ook door particulieren goud gevonden, en ondanks alle oproepingen met strafbedreiging gelukte het niet dit uit hun handen te krijgen. De gouverneur beklagde zich dan ook, dat hij minder orde en regel op Aruba vond, dan hij verwacht had op grond van de van tijd tot tijd ingevoerde verbeteringen; hem had getroffen de „blijkbare indolentie in de publieke administratie en, zoo niet tegenwerking, dan toch geene genoegzame medewerking van het hoofd derzelve”

¹⁾ Oud-archief no. 241.

noch ter bevordering van het welzijn der ingezetenen noch ten voordeele van het Rijk. De ontdekking van het goud zou „wegens inactiviteit van het bestuur de bron van zedeloosheid” geworden zijn, als Van Raders niet gekomen was ¹⁾.

De regeering in het moederland zond als eerste maatregel na ontvangst van het bericht der ontdekte goudmijn Zr. Ms. brik *Valk* met vijftig militairen naar Curaçao, en machtigde den gouverneur om eenige mijnwerkers en directeuren van mijnen bijv. van het vasteland van Amerika in dienst te nemen ²⁾, een bevoegdheid, waarvan deze geen gebruik gemaakt heeft. Intusschen kreeg ook de luitenant-generaal Krayenhoff, die in het volgend jaar voor den vestingbouw naar Curaçao ging een opdracht tot bezoek van Aruba.

De fiscaal kreeg last den gouverneur voor te lichten omtrent de rechtsgevolgen van de schatvinding. Eerst beriep hij zich op zijn geheugen en was van oordeel, „dat de wetten die aan de Graaflijkheid een aandeel in gevondene verborgene schatten op erven aan de onderzaten toebehoorende (toekennen) verschillend zijn, daar volgens de eene *een derde* en volgens andere *de helft* daarvan . . . aan de Graaflijkheid zoude toekomen” ³⁾. Meer waarde hechtte de gouverneur aan een plaats uit Voets werk over de pandecten 1e titel 41ste boek *De acquirendo rerum dominio*, § 13 wegens het vinden van mijnen, waarop de fiscaal hem acht maanden later opmerkzaam maakte, en waaruit de gouverneur afleidde, dat het recht van het gouvernement op de vermoedelijke goudmijn onbetwistbaar was, en ook dat, aangezien niemand zich als de eerste ontdekker van het goud had aangediend, het gouvernement alleen tot alle voordeelen van de mijn gerechtigd was.

Het goudzoeken en ook het goudvinden ging geregeld door. Ook op andere plaatsen dan de rooi Fluit werd af en toe met goede uitkomst gewerkt, zoo op de heuvels Teli-banarie (of Tikilanarie), en aan het Noordwest einde van

¹⁾ Oud-archief no. 472.

²⁾ Kon. besluit van 1 Oct. 1824 no. 77, Oud-archief no. 305.

³⁾ Oud-archief no. 472.

het eiland, Hadecorari (of Hadicoerari) geheeten, en in de rooi Takki en op andere plaatsen. 20 April 1825 werd een klomp van 6430 wichtjes Nederlandsch gevonden. Tegen goudzoekers werd streng opgetreden, maar niet streng genoeg naar het oordeel van den fiskaal, en waarschijnlijk ook van den gouverneur. In Mei 1825 volgde een veroordeeling tot 6 en 9 maanden dwangarbeid na een eisch van 6 jaar bannissement en tentoonstelling aan de kaak. De veroordeelden werden naar Bonaire gezonden met een ketting aan het linkerbeen om hun straf te ondergaan.

Reeds vermeldde wij, dat het eerste goud in Augustus 1823 aan Van Raders meegegeven werd, toen deze met de *Amstel* naar Holland ging ¹⁾. De gouverneur werd later gemachtigd, om tegenover deze afdracht voor f 26.698.90 te trekken op het departement van Koloniën wegens tot 31 Juni 1825 gedane verschotten voor Aruba.

Na deze zending werd echter veel minder ontvangen: van 19 Augustus 1825 tot 17 Februari 1827 niet meer dan 3992 wichtjes, die met het pakketvaartuig *Curaçao* naar het moederland gezonden werden.

Inmiddels was de commandeur Thielen wegens vergenvorderde jaren en lichaamsgebreken ontslagen en vervangen door den majoor-kwartiermeester S. Platz, die vroeger als kapitein tot het garnizoen van Curaçao behoord had. Echter stierf hij reeds in zijn nieuw ambt op 14 Augustus 1827. Gravenhorst, de directeur der goudmijn, werd provisioneel zijn opvolger.

Toen was diens taak namelijk afgelopen. 8 Juni 1827 waren eindelijk de eerste deskundigen aangekomen: de opperbergraad C. Stifft, de mijn-ingenieur F. Wirz, drie bergwerkers en een goudwasscher. Vooruitlopende op een goeden uitslag van het werk van Stifft, dat een wetenschappelijk geologisch en mineralogisch onderzoek der gronden op Curaçao, Bonaire, en Aruba bedoelde, waren de overigen voor vijf jaren aangenomen, Aruba was het eerst aan de beurt. Het onderzoek was daar spoedig afgelopen. De uitslag beantwoordde geenzins aan de ver-

¹⁾ De Koning gaf een stuk ten geschenke aan het museum te Leiden. *De Cur. Crt.* van 11 Mrt. 1826.

wachtingen. In het kort kwam zijn bevinding hierop neer¹⁾:

De ligplaats van het goud moet alleen binnen de uitgestrektheid der groensteengebergten gezocht worden, die nog niet één derde der grootte van het eiland uitmaken. Van de goudinzameling is geen groote verwachting te koesteren. De rooi Fluit is het rijkste, maar zelfs daar heeft de goudopbrengst in de laatste twee jaren de kosten der inzameling niet gedekt. Ongerekend de kosten van aanschaffing en onderhoud der gereedschappen enz. en van de extraordinaire commissiekosten was in 1824 over vijf maanden een voordeel van 37765 gld. behaald, over 1825 een voordeel van f 1496.60 en over 1826 en 6½ maand in 1827 een nadeelig saldo verkregen van 11.599 gld. en f 4053.80. Ten slotte was er dan nog een voordeel van f 23.608.80 verkregen, maar als men de niet-meeerekende onkosten erbij telde, kwam men tot een niet onbeduidend nadeel. De waarde van het gevonden goud in de genoemde tijdperken was achtereenvolgens 48.405 gld., f 29.426.60, 4361 gld. en f 1460.20.

Stiftt ried af voortzetting van de tot nu toe gevolgde werkwijze, delving van gouvernementswegen, en beval aan vrijverklaring van de goudzoeking met „permit” van de overheid en met verplichte afdracht van een gedeelte van het gevonden goud aan den staat.

Aan den ingenieur, de bergwerkers en den goudwascher zou een schadeloosstelling moeten worden verleend. Wirz was wellicht in Luxemburg te gebruiken.

De gouverneur besloot, in afwachting van de beslissing des Konings, de gouddelving onder leiding van den ingenieur Wirz van gouvernementswegen te doen voortzetten. Over den uitslag daarvan heb ik geen gegevens gevonden²⁾.

Van Bonaire dient nog vermeld, dat de commandeur

¹⁾ Oud-archief no. 345 Geognostische beschrijving der eilanden Curaçao, Bonaire en Aruba door den opperbergraad Stiftt.

²⁾ In 1827 verscheen in de *Nieuwe verhandelingen der eerste klasse van het Koninklijk-Nederlandsche Instituut van wetenschappen, letterkunde en schoone kunsten te Amsterdam*, eerste deel, een opstel van C. G. C. Reinwardt, *Waarnemingen aangaande de gesteldheid van den grond van het eiland Aruba en het goud aldaar gevonden*. Zijn gegevens ontleende de schrijver aan de raadpleging van een kleine verzameling van steenen,

Debrot in 1827 vervangen werd door Claas Schotborgh, die al spoedig met voorstellen ten bate van de welvaart van het eiland kwam. Een nieuw ziekenhuis met dokterswoning zou worden gebouwd, de schapenteelt hervat, en de gouverneur stelde daarvoor in uitzicht de toezending van 300 ooien en 30 rammen, zoodra de noodige koralen vervaardigd zouden zijn.

Over de zending van den Commissaris-generaal Van den Bosch naar de West-Indische bezittingen is in dit tijdschrift afzonderlijk gehandeld ¹⁾. Uit een aanteeke-ning op den dag vóór zijn aankomst in het gouvernements journaal ²⁾ blijkt, dat Cantz'laar toen bij geruchte van die zending vernomen had. 10 December 1827 landde Van den Bosch. Ook zelf hopen wij op het werk van den commissaris-generaal in onze West-Indische koloniën nog eens terug te komen. Het zal dan blijken, dat hij groote hervormingen ook in Curaçao heeft tot stand gebracht, die achter lang niet alle zoo duurzaam zijn gebleken als de oprichting der Curaçaosche bank, die kort geleden haar honderjarig bestaan kon vieren.

De reis van V. d. Bosch maakte ook een einde aan Cantz'laars bewind over Curaçao. Als gouverneur-generaal der Nederlandsche West-Indische bezittingen werd hij belast met „het hoogst uitvoerend gezag” ook over de kolonie, die hij metterwoon had verlaten, maar het rechtstreeksch bestuur werd onder hem door den nieuwen directeur Mr. I. J. Rammelman Elsevier uitgeoefend.

Cantz'laars benoeming tot hooger ambt legt getuigenis

delfstoffen en rotssoorten van Majoor Van Raders en aan berichten van dezen en van anderen. Het goud van Aruba, zoo lezen wij, is bijzonder zwaar; er is in Leiden een klomp van 6.415 Ned. pond, terwijl in Parijs een stuk van 5 Ned. onsen als zeldzaamheid bewaard wordt. Het tot nu toe bijzonder veel-gevondene is goud van vrij hoog gehalte, 21 karaat, met een waarde van f 1449.91 het Ned. pond.

De schrijver deelt ook mee, dat op Curaçao waarschijnlijk een kopermijn met de beste soort kopererts, rood koper, zou bestaan.

Het werk bevat een kaart, in 1821 door den havenmeester Van Spengler met den kapitein Bauer en den 1sten luitenant Otterloo ontworpen, in 1825 met nieuwe bepalingen verrijkt door Van Raders.

¹⁾ S. Kalff, *Een Koninklijk Commissaris in Suriname* 8ste jg., blz. 145.

²⁾ Oud-archief no. 244.

af van 's Konings gunst en van de goedkeuring van zijn beleid door V. d. Bosch. En terecht. Cantz'laar behoort ongetwijfeld tot de goede gouverneurs, die Curaçao gehad heeft, ook hierin dat hij het gezag en den Nederland-schen naam heeft weten te doen eerbiedigen en hoog te houden. Nochtans niet feilloos; maar al te eenzijdig op Cantz'laars buitenlandsch beleid legde *de Curaçaosche courant* van 3 April 1828 den nadruk, toen hij den vorigen dag met Zr. Ms. brik *Panter* naar Suriname vertrokken was, aldus: „Bijna acht jaren zijn er thans verlopen sedert Z. E. het bestuur over deze kolonie aanvaardde. Het was een tijdperk waarin de regering over dit eiland, welks handel zoo afhankelijk is van de naburige vaste kust en eilanden, een hoogst gewichtige en moeilijke post was. Er was meer dan gewone diplomatische kunde noodig om in den strijd der partijen in onze nabuurschap allen schijn van partijdigheid te vermijden, alle partijen tot vrienden te houden en tevens de belangen dezer kolonie op den voorgrond te plaatsen, en vooral om daarna met achterdochtige jeugdige gouvernementen, veeltijds bij botsing der belangen, diplomatische betrekkingen te onderhouden, die tot ons voordeel moesten uitloopen.

Dikwijls zijn wij in de gelegenheid geweest om in de kouranten der naburige gewesten Z. E.'s korrespondentie met die gouvernementen gehouden, te lezen en uit dezelfde Z. E.'s diepe diplomatische kunde, gepaard met den wil om onze belangens te behartigen, optemmerken en te bewonderen.

En hebben deze pogingen niet in alle opzigten den uitslag gehad, die men van dezelve moest verwachten, dan ligt dit alleen aan toevallige gebeurtenissen, welker nadeelige gevolgen geene menschelijke wijsheid kon te boven komen....”

Hier eindigt de taak, die ik mij opgelegd heb. Ongaarne zou ik de pen uit handen leggen zonder mijn dank geuit te hebben jegens de velen, die mij bij het schrijven van dit stuk geschiedenis hun hulp verleend hebben. Ik moge uitdrukkelijk vermelden de ambtenaren van het Rijksar-

chief, van het Gemeente-archief te Amsterdam, waar ik gastvrijheid genoot, van de Universiteitsbibliotheek aldaar, en van de Koninklijke bibliotheek, en ten slotte haar en hen, die mij in staat gesteld hebben de bijgevoegde portretten te doen opnemen.

Amsterdam 29 Juni 1926/April '28.

KORTE TOELICHTING BIJ DE AFBEELDINGEN

1. *Albert Kikkert 1762—1819*. Gouverneur-generaal van Curaçao en onderhoorige eilanden van 1816 tot 1819. Voor levensbijzonderheden zie men bladz. 7 en verder in den tekst.

2. *P. R. Cantz'laar 1771—1831*. Gouverneur van Curaçao en onderhoorige eilanden van 1820 tot 1828. Voor levensbijzonderheden zie men bladz. 9 en verder in den tekst. Het schilderij, waarvan dit portret genomen is, bevindt zich in het gouvernementshuis te Paramaribo, waar Cantz'laar van 1828 tot zijn dood als gouverneur-generaal der Nederlandsche West-Indische bezittingen zetelde.

3. *Jhr. Mr. I. J. Rammelman Elsevier 1770—1841*. Directeur van Curaçao en onderhoorige eilanden van 1828 tot 1836. Voor levensbijzonderheden zie men bladz. 54 en verder in den tekst. Het portret is genomen naar een miniatuur schilderijtje, voor dit doel welwillend ter beschikking gesteld door Mevrouw de douanière J. J. Rammelman Elsevier—Kuyper.

4. *R. F. baron van Raders 1794—1868*. Gezaghebber van Curaçao en onderhoorige eilanden van 1836 tot 1845. Van Raders is in 1816 als kapitein bij de jagers op Curaçao gekomen. Als adjudant van gouverneur Cantz'laar maakte hij zich o. a. verdienstelijk door dienstreizen naar Venezuela (1821) en Haïti (1823) en bij de goudvinding op Aruba. Van 1845 tot 1852 was hij gouverneur van Suriname. Het portret is genomen van het zich te Paramaribo op het gouvernementshuis bevindende.

5. *Ds. J. Muller J. Azn. 1771—1842*. In 1798 op Curaçao gekomen, was hij tot 1825 predikant bij de Luthersche gemeente aldaar en tot één jaar voor zijn dood predikant bij de Vereenigde Protestantsche gemeente. Het portret is mij welwillend afgestaan door Mej. J. van der Meulen te 's Gravenhage.

6. *R. F. van Lansberge 1804—1873*. Gouverneur van Curaçao van 1856 tot 1859. Van Lansberge werd geboren te Olst. Het gouvernements-journaal vermeldt in Januari 1824 zijn benoeming tot extra-klerk ter gouvernementssecretarie. Bij Kon. besluit van 27 April 1826 volgde zijn benoeming tot vice-consul te Santa Fé de Bogotá. Als consul-generaal in Venezuela werd hij in 1855 tot gouverneur van Curaçao benoemd, vanwaar hij in 1859 als gouverneur naar Suriname ging. Dit laatste ambt bekleedde hij tot 1867. Het portret, waarvan het meegedeelde genomen is, is eigendom van zijn kleindochter Mevrouw de Wed. Olivier—Hellmund te Den Haag.

7. *J. G. W. Jutting 1790—1827*. Van 1816 tot zijn overlijden (31 Juli 1827) was hij lid van het College van commercie en zeezaken. In 1816 huwde hij met een dochter van Mr. I. J. Elsevier, president van den Raad van Justitie, die hem twee jaar later te Amersfoort door den dood ontviel. Hij hertrouwde in 1821 met mej. H. C. Muller, dochter van ds. Muller. Hij was koopman.

8. *Theods. Jutting 1772—1858*. Van 1817 tot 1826 was hij lid van den Raad van politie. Tegenstander van gouverneur Cantz'laar, werd hij bij zijn aftreden niet herbenoemd. In 1790 huwde hij met Geertruida de Veer, dochter van den gouverneur Johannes de Veer (1782—1794). Hij was koopman en lid van verschillende handelshuizen o. a. Beutner en Ths. Jutting, Ths. Jutting en J. H. Apitsz; de ontbinding van de laatstgenoemde firma wordt aangekondigd in *de Cur. Crt.* van 28 Jan. 1825. Het schilderij, waarvan het afgebeelde portret genomen is, bevindt zich in het bezit van de familie Heldewier Vignon; naar mij bericht wordt, is het een miniatuurportret, geschilderd op ivoor, buitengewoon keurig en fijn uitgevoerd.

9. *Caspar Lodewijk van Uytrect 1786—1862*. Voor eenige levensbijzonderheden zie men bladz. 55. Een dochter van hem huwde in 1826 den 2den kapitein der genie E. J. van Eekhout. Het portret, waarvan de gegeven beeltenis een foto is, bevond zich in het bezit der familie Perret Gentil op Curaçao, die echter op het punt stond, het naar een familielid elders te zenden.

10. *H. W. de Quartel 1782—1863*. Zie de korte levensbeschrijving op bladz. 242. Het portret is mij verschaft door den Schout bij nacht b. d. M. H. E. Sachse in Den Haag.

11. *Mr. J. Bennebroek Gravenhorst 1801 of 1802—1859*. Eerst advocaat in Amsterdam, werd hij met ingang op 1 Jan. 1827 benoemd tot commissaris van politie op Curaçao. Het volgend jaar kwam daarbij de waarneming van het Openbaar Ministerie. Als voorzitter van de Rechtbank werd hij in 1856, toen Jhr. Rammelman Elsevier met verlof ging, belast met de tijdelijke waarneming van het ambt van gouverneur. Doordat de ambtsaanvaarding van Van Lansberge na diens benoeming nog bijna een jaar uitbleef, duurde het interimaat van Mr. Gravenhorst bijna twee jaar. Teruggekeerd in zijn ambt van voorzitter van de Rechtbank, overleed hij 29 Sept. 1859.

12. *J. Ph. Bosch 1790—1871*. Hij was een broer van ds. G. B. Bosch. Als boekhouder en 1ste commies op het kantoor van den raad-controleurgeneraal der financiën werden hem in 1824 de functiën van den overleden dignitaris H. J. Nuboer opgedragen. Later trad hij op als koloniaal ontvanger en administrateur van financiën. Hij overleed 9 Januari 1871 te Utrecht. Het portret, dat hem op ongeveer 60-jarigen leeftijd voorstelt, is welwillend afgestaan door Mevr. A. W. Kattenbusch te Utrecht.

13. *Frans Royer of Rojer*. Zijn levensjaren zijn mij niet bekend. In 1804 komt hij voor als kapitein der cavalerie Nat. Garde van het westdistrict, in 1808 als landdrost van de middendivisie, in 1809 als lid van den kerkeraad der Gereformeerde kerk.

Hij was van 1816 tot 1818 weesmeester, van 1816 tot 1824 ongegradeerd lid van den raad van justitie. Zijn portret kreeg ik door vriendelijke bemiddeling van pater Euwens O. P.

14. *C. R. Th. Krayenhoff 1758—1840*. Zie bladz. 428 noot 3.

15. *Johannes Marinus van Eps 1792—1843*. Hij werd geboren te Middelburg, waar hij bleef wonen. In 1813 werd hij garde d'honneur bij het 1ste regiment, streed in Duitschland en Frankrijk onder Napoleon. Als 2de luitenant vocht hij aan Nederlandsche zijde mee in den slag bij Waterloo. Met de *Prins van Oranje* kwam hij in 1816 op Curaçao. Drie jaar later werd hij als 1ste luitenant aangesteld. In 1821 moest Van Eps wegens vermindering van het garnizoen naar het moederland terug, maar het volgend jaar kwam hij op Curaçao, waar hij zijn vrouw had achtergelaten, terug als 1ste luitenant-adjudant. Hij bracht het tot Kapitein-kwartiermeester (1832) en overleed op Curaçao 18 Dec. 1843. Hij was gehuwd met Johanna

Sophia Muller en na haar dood met Christina Philipina Muller. Het portret werd welwillend mij verstrekt door mej. Emma van Eps op Curaçao.

16. *Rutgerus Hermanus Esser 1800—1864*. Hij werd 5 Mrt. 1800 te Utrecht geboren, kwam als kadet bij het bataljon jagers no. 11 op Curaçao. Bij K. B. van 26 Dec. 1818 werd hij benoemd tot tweeden luitenant. Hij huwde op Curaçao met Catharina Schotborgh. In 1823 ging hij naar Holland en een jaar later naar Suriname. Hij werd later majoor-garnizoenscommandant op Curaçao, was van 1845—1848 gouverneur en overleed 27 Dec. 1864 te Amsterdam.

17. *Johannes van den Bosch, 1780—1844*. Als genie-officier ging hij in 1799 naar Ned. Oost-Indië. Zeven jaar later keerde hij vandaar terug met den rang van kolonel. Na de herstelling van het Oranjehuis trad hij op nieuw in actieven dienst. In 1818 richtte hij de Maatschappij van weldadigheid op, waaraan hij werkzaam bleef, tot hij in 1827 zijn ambt als commissaris-generaal voor West-Indië aanvaardde. Vandaar teruggekeerd, ging hij als gouverneur-generaal naar Oost-Indië. 1834—1839 minister van Koloniën; 1842—1844 lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Het hier afgebeelde portret bevindt zich in het Rijksmuseum.

18. *Z. M. stoomschip Curaçao*, het eerste Nederlandsche stoomschip, dat, in 1827, een transatlantische reis maakte. De afbeelding werd mij welwillend afgestaan door den heer J. W. van Nouhuys, directeur van het Maritieme Museum „Prins Hendrik” te Rotterdam.

DRUKFOUTEN

- Bladz. 2 noot *) staat: 1834, dit moet zijn: 1828;
 „ 7 noot *) en bladz. 11 noot *) staat: 1813, dit moet zijn: 1815;
 „ 53 regel 5 v. b. staat: van 4 tot, dit moet zijn: van 4 Maart tot;
 „ 97 regel 12 v. o. staat: Cora, dit moet zijn: Coro;
 „ 99 regel 3 v. o. staat: bemanning, dit moet zijn: bemanningen;
 „ 107 regel 3 v. b. staat: volgende, dit moet zijn: volgde;
 „ 242 noot *) regel 3 staat: teruggeven, dit moet zijn: teruggegeven;
 „ 248 regel 9 v. o. en bladz. 249 regel 4 v. o. staat: import, dit moet zijn: impost;
 „ 252 regel 7 v. o. staat: moeten, dit moet zijn: moet;
 „ 257 noot *) staat: lande, dit moet zijn: land-;
 „ 263 regel 13 v. b. staat: rotting, dit moet zijn: rotting-;
 „ 369 noot *) staat: 2 peso = 1 gulden, dit moet zijn: 1 peso = 2 gulden;
 „ 417 regel 9 v. o. staat: Sprengler, dit moet zijn: Spengler;
 „ 426 regel 10 v. o. staat: garnizoenscommander, dit moet zijn: garnizoenscommandant;
 „ 427 regel 13 v. b. staat: ongerekende, dit moet zijn: ongerekend;
 „ 504 regel 12 v. o. staat: Armen, dit moet zijn: Armen-.
 portretten: 2 R. P. Cantz'laar moet zijn: P. R. Cantz'laar;
 6 R. J. van Lansberge moet zijn: R. F. van Lansberge;
 15 van Esp moet zijn: van Eps.

Op bladz. 510 regel 18 en 19 moeten de daargenoemde namen van president en vice-president der synagoge vervallen. Daar de klacht mondeling bij den fiskaal werd ingebracht, en deze ambten in dat jaar door verschillende personen bekleed zijn, is niet te zeggen, wie de klacht gedaan hebben. Jacob de Jeos. Naar behoorde in ieder geval tot de tegenpartij.

Johannes Graaf van den Bosch

Z.H. Stoomschip Curaçao